

”Väsenvandring – sagor och berättande i naturmiljö”

Vi inledde denna workshop med en väsenvandring där ni fick träffa de väsen jag kort nedan beskrivit. Där ser ni också den saga jag berättade, många av berättelserna finns i den litteratur jag har gjort en förteckning över. Vi samtalade om den pedagogiska kraften i att berätta och fick slutligen skapa egna väsen som start på ett eget väsenmaterial.

Troll

Egenskaper och tecken - Ingen snorränna, stor näsa, svans, stora öron, går ut bland vanligt folk, bor i bergen, osynliga ingångar, barnskrik, bröddoft, tycker bättre om människobarn än sina egna, byter gärna ut dem.

Skydda sig mot trollens krafter; genom att lägga stål i vaggan, rita ett kors utanför dörren eller sjunga psalmer, ogillar kyrkan

Älvor/Alver

Egenskaper och tecken -Små som dockor (kvinnliga och manliga) med guldgult hår, svävar runt i tunna fladdrande klänningar, älvadrottning med krona, bor i lustgården, silkeslena gräsmattor, härliga frukträd, ljuvliga blommor. Hit vill de gärna locka med sig män och kvinnor, svårt att stå emot – ta tag i handen och förd till älvornas lustgård. Underbar tid men man märker inte att tiden går. Känns som 1 sek i lustgården – 1 år eller mer i verkligheten. Syns i tidig gryning eller sen skymning. Försvinner på morgonen vid första solstrålen. Älvaring blir kvar – ring av torrt eller extra saftigt gräs. Hålla sig borta där ifrån, akta sig för att kissa i ringen- sjuk samma dag då man kunde fått så kallad ”älvablåst” på sig – när de osynliga älvorna hade andats på en.

Skydda sig mot älvornas krafter; ”Lika botar lika” -ett kraftigt motblåsande, till exempel med en blåsbälg, ha kurerande effekt.

Berättelse: Den unge mannen som skulle gifta sig

Tomten

Ett ganska fridsamt och hjälpsamt väsen som levde i ensamhet. Gårds och ladugårdskarl som ingen bonde ville vara utan. Sällan ser dem nu – tål inte städer.

Syntes om man hade välsignats med en tomte på gården – flätade manar på hästarna går inte att lösa upp! Särskilt mån om hästarna. städat i stallarna, goda skördar

Skall inte förväxlas med jultomten, fanns på gården året runt inte bara vid jul.

Gårdstomtar har ett förskräckligt humör! Arbetsam med alla sysslor om man inte retade upp honom!!

Skydda sig mot tomtens krafter (ilska); Viktigast var gröten med klicken smör, blev annars rasande.

Berättelser: Pigan och drängen som ville skoja med tomten med smörklicken på julafton.

Tomten som fick nya kläder

Vättarna (vittror)

Små som dockor – mindre än tomtarna. Gillade inte som tomten att leva ensamma – de ville leva som en familj. Vättebäbisar små som geléhallon

Bor ofta under gårdshus eller ladugård men kan också bo i hålor. Vill helst vara i fred men gärna få hjälp av människorna vid behov. Skulle aldrig som tomten jobba ihjäl sig för att hjälpa människan. Hålla sig väl med dem och inte såra dem. Tänka sig för om man kastade ut kastade smutsigt skurvatten som rann ner i deras bostad – annars kunde det gå illa!

Berättelse: Vättemamman som skulle få en bäbis

Kan berättelser hävda sig i denna uppkopplade värld?

Ord formade till berättelser förmår fortfarande fånga barn och ungdomars uppmärksamhet. Ofta blir de alldeles uppslukade och fångade i berättelsen.

Vi är många pedagoger och andra med mig som upplever att det är lätt att fånga en grupp med muntlig berättelse.

En muntlig berättad saga är ofta sparsam med utförliga miljö- och personbeskrivningar. Sådana saker har alltid varit svåra att komma ihåg, det som händer i sagan/berättelsen som står i centrum. Just detta direkta berättande ger lyssnaren rika möjligheter att leva sig in i berättelsen utifrån egna personliga erfarenheter och skapa egna inre bilder. Här kan vi som berättare lägga till eller ta bort utifrån den barngrupp vi har. Vi kan se över berättelser med norm och genusglasögon och ta med dem in i 2000-talet eller kanske diskutera med barn/elever varför de gamla berättelserna ofta handlar om modiga pojkar och vackra flickor osv.

Berätta på ditt sätt!

Läs igenom sagan några gånger och prova att berätta för en liten grupp med dina egna ord. Man blir ofta förvånad hur mycket man kommer ihåg. Gamla folksagor har ofta en form som gör dem lätta att berätta och komma ihåg. Mycket upprepar sig på olika sätt.

- Gör ett "skelett"

Skriv ner några viktiga stolpar, bara som ord och följ dem som en karta men måla ut med egna ord. Gör inget om man glömmet delar av sagan, det har alltid berättare gjort. Därför förändras hela tiden sagor och berättelser som berättas muntligt. Gör dem till era egna! Sagorna utvecklas med tiden de lever i.

Ju mer du berättar ju tryggare blir du och du litar på din egen förmåga att fantisera.

Du behöver inte ha så bråttom, ge lyssnaren tid att skapa egna inre bilder

Litteraturlista; workshop "Väsen vandring – sagor och berättande i naturmiljö"

Om berättandets kraft;

Sagor att läsa och berätta	Harriette Söderblom
Fler sagor att läsa och berätta	Harriette Söderblom
Vädefulla sagor -	
Lyft värdegrunden genom berättande	Per Gustafsson, Mikael Thomasson
Lärande i sagans värld	Marie Arnesson Eriksson
Berättande i förskolan	Bim Riddersporre och Barbro Bruce
Lusten att förstå- Om lärande på människans villkor	Peter Gärdenfors

Berättelser/Sagor;

När man talar om trollen	Bernt Tallerud
Trollkistan	Ebbe Schön
Troll och människa	Ebbe Schön
Oknytt	Bengt af Klintberg
En liten bok om gårdstomten	Per Gustafsson Boel Werner
Troll	Ebbe Schön
Älvor vättar och andra väsen	Ebbe Schön
Tomten och den röda halsduken	Lena Arro

Workshopledare:

Sofia Bergner Rektor I Ur och Skur Spetsbergen,
I Ur och Skur Utveckling: sofia.bergner@iurochskur.se

